

DE PLEK VAN DE MENS IN HET HEEL-AL.*₁

Waarom is bij velen, ondanks de toename van kennis gedurende de afgelopen eeuwen, de verdwazing geenszins afgenomen? Hoe komt het dat velen zo grondig de weg kwijt zijn, en bovenal: zichzelf totaal dreigen te verliezen? Het lijkt misschien wat hautain om de vraag naar de waarachtige plek van de mens in de kosmos in slechts enkele pagina's te willen beantwoorden. Maar zo bedoel ik het geenszins. De huidige verwarde staat waarin de wereld verkeerd is veeleer omgekeerd het gevolg van een enorme hoogmoed die gans het dominante denken binnen het westerse cultuurgedoeft lijkt te doortrekken.

Via de vooruitgangsgedachte zoals uitgedrukt in de Prometheus-mythe, en de opkomst van de *idee* Stad en Staat, uitmondend in de tegenwoordige Superstaat, blijkt de mens 'vrijwillig' z'n rechtmatige plaats te hebben afgestaan en zo ogenschijnlijk vanzelfsprekend legitimiteit te verschaffen aan het transhumanisme of posthumanisme. Mooie woorden, voor wat feitelijk wil zeggen: de moord op de mens.

PROMETHEUS EN DE IDEE STAD

Evolutie of involutie moeten elkaar vroeg of laat complementeren. Prometheus dient in evenwicht gebracht te worden met Epimetheus*₂. Beide broers dienen gelijkwaardig op te gaan. Prometheus ondergaat het lot der gedoemden wiens 'lever' (levensenergie) dagelijks wordt 'kaalgeplukt'. De bringer van voor-spoed en vooruit-gang onder de mensen was te haastig, sloeg geen acht op de gevolgen van z'n handelen en overtrad zo het gebod van de hoogste goddelijke autoriteit (Zeus), de grote kosmische wet van harmonie.

Naar buiten treden dient in evenwicht te worden gebracht door inkeer, door de ogen naar binnen te keren. Technologische vooruitgang dient te worden ingetoomd door wijsheid, te beginnen met introspectie, zelf-onderzoek. Waar sta ik, wie ben ik? Wat is nodig, wat onnodig? Wat is heilzaam, wat onheilzaam ten aanzien van de voort-gang van het leven?

Het is waar, zonder Prometheus en zonder de nieuwsgierige drang om de oneindige ruimte te overwinnen zou er geen 'moderne' wereld zijn – een overigens zeer vage en valse term die zo rond de 16^e eeuw z'n intrede deed om het begin van het tijdperk van de Europese, of inmiddels planetaire *heerschappij* aan te duiden. Ergens vanaf die tijd *heerst* Europa over de ganse wereld, en het huidige globalisme is er slechts de uiterste consequentie van.

Sinds de uitvinding van de 'stad' (*polis*) heeft de mens zich in een almaar toenemende verstedelijking volledig kunnen uit-leven. Deze Griekse uitvinding – die overigens niet nieuw was – om zich af te scheiden van *het open veld*, zich af te zonderen van *de natuur* door een begrensde ruimte af te bakenen en te ommuren tegen de oneindige ruimte – het plein – vond z'n uiteindelijke neerslag in de stad, en later in de Staat. Want de stad is in wezen een denk-constructie die niet begon door huizen te groeperen, maar door een open plek, een *open plein* te scheppen (*forum/agora*). De *publieke ruimte* als ruimte om gemeenschappelijke zaken te regelen, betekent niets meer of minder dan de uitvinding van een nieuw soort ruimte "die heel wat nieuwer was dan de ruimte van Einstein", aldus Spaans filosoof Ortega y Gasset [1930] Dit plein is niet, zoals een hut of een huis, een interieur, d.w.z. de beschutting van het privéleven – het is veeleer de *tegenstelling* tot de wijde, onbepaalde ruimte. De stad, de Staat, is de *res publica*, de *politeia*, die niet langer bestaat uit Adams en Evas, d.w.z. mannen en

vrouwen, maar uit burgers. De *civitas dei* is daarmee de kunstmatige *tegenpool* van het natuurlijke leven.

Als 21^e eeuwers dient het ons dan ook niet te verwonderen dat het metropolitaine leven ons uiteindelijk de das lijkt om te doen. De natuur laat zich niet knechten. De algehele verstedelijking, de stad en de Staat als utopie, is omgeslagen in een regelrechte dystopie. Het is een 'evolutionair' zelfgelegde strop, niet om zoals een jager wild te vangen, maar om ál het wilde, d.i. natuurlijke, te strikken en verstikken om haar vervolgens te vervangen door het kunstmatige en gemaakte. De mens wordt zo uiteindelijk verstikt door diens eigen utopistische wensdroom van de wereld áls maaksel. Onderwijl straalt er dagelijks een paradijselijke wereld iedere dag via een vrolijk zonnetje de wijde wereld in, onder het fluitgezag van de nog resterende vogels en her en der een vergeet-mij-nietje tussen de stoeptegels onder onze voeten. 'Het Rijk is nader dan handen en voeten'. Velen staan zelfs 'rond de put', maar vrijwel 'niemand staat ín de put'*₃

Het ultieme productie doel van de mens zélf als maaksel lijkt met de huidige constructielijn van de transhumane homosapiens 3.0 in de modernste fabricage-ateliers inmiddels binnen handbereik. De plannen die nu worden uitgevouwen lijken iedere mogelijkheid tot inkeer en inzicht in onszelf te blokkeren. Zo bezien lijkt 'evolutie' iedere mogelijkheid tot involutie niet alleen onwenselijk te achten, maar straks (of is het nu?) compleet onmogelijk te maken. Als de Staat in de gedaante van een soort miniscule homonoïde straks zelfs in de holte van onze rechter hartkamer is binnengedrongen – de hersenen, d.w.z. het vrije denken, heeft zij inmiddels zo goed als volledig onder controle – dan zijn alle vrije verkiezingen voortaan overbodig en kan het parlement voortaan zwijgen, sterker nog: het mag eindelijk ontbonden worden en dit betekent de uiteindelijke overwinning van alle *rumoer* welke sinds een paar eeuwen opgeld doet in de vorm van allerhande revoluties *tegen* de vrijheid. Nog slechts een keurkorps aan technici, onder aansturing van een forse geheugenkaart aan Administratieve Verwerking (big brother), volstaat ruim voldoende om her en der een losgeraakte chip of te strak gespannen nano-draadje tijdig bij te stellen.

LEVENSDOEL OF DOELLOOSHEID

Leven mét de oneindige ruimte kan met recht genoemd worden het religieuze leven. De stad, die zoals we zagen de oneindigheid daarentegen juist uitbant, staat daarmee aan het begin van de onttovering en secularisatie. Met de verabsolutering en uiteindelijk 'verinnerlijking' van de Staat, is de oneindige ruimte geëlimineerd. Zij is dan ook vanuit zichzelf principieel a-religieus. De Staat heeft zichzelf *in de plaats* van God gesteld (Hegel). Hoewel de Staat alles en iedereen onder zijn hoede neemt blijft er voor de naar heelheid strevende enkeling weinig tot geen *Lebensraum* over. Het Al ingeperkt tot louter niets. Reeds geruime tijd is het de 'moderne' mens (weer dat vale woord voor 'het nieuwe' dat vooral duidt op *heersen* over het afgedane verleden) onmogelijk zich een alternatief te bemachtigen tegen de alomtegenwoordige *heerschappij*. There is simply nowhere 'else' but the Super-State. De moderne Wereldstaat omvat alles en iedereen.

De Staat met haar grote beschermende, doch gebiedende Arm van de Wet en haar alles-en-iedereen overkoepelende autoriteit welke de mensen onderling nivelleert en tegelijk van heel veel verantwoordelijkheden ontheft, komt daarmee tegemoet aan een natuurlijke drang naar

veiligheid en de behoefte onderdeel te zijn van een groter geheel. Het is de mens een nood om zichzelf ten dienste gesteld te zien aan iets groters dan slechts zichzelf, zijn 'kleine ik'. Hoewel ieders leven in eerste instantie de eigen persoon betreft, en in die zin ieder voor zichzelf en met zichzelf leeft, is het een noodzakelijke levensbehoefte zijn leven ten dienste te stellen aan iets groters dan zichzelf. In dat opzicht lijkt de opkomst van de stad (Staat) schijnbaar een vanzelfsprekend en zelfs noodzakelijk gebeuren. Dat 'grotere' is echter *van nature* ruim voorradig en behoeft allerminst een uitwendig surrogaat in de vorm van de Staat. We zijn intrinsiek sociale wezens en veel dieper met elkaar verbonden dan over het algemeen zelfs maar wordt vermoed. Een werkelijk besef hiervan zou ieder *contrat social* al direct bij voorbaat overbodig maken. Blijft de waarheid dat een leven dat uitsluitend mijzelf betreft en voor mij van belang is, juist daarom zou wankelen en vruchteloos verlopen, omdat het gestoeld is op een misvatting die blind is voor het leven als formidabele *eenheid*. Deze misvatting is gestoeld op een te sterk uitvergroot primaat van het individu, en verwisselt het zelf met de persoonlijkheid. Dat wil zeggen zij plaatst het lagere, inferieure deel van onszelf bovenaan, dat 'slechts' de verpakking en meest uiterlijke schil is van ons hele wezen en a.h.w. uitsluitend voertuig is ten opzichte van het ingeboren doel waarnaar de ziel streeft, te weten, realisatie. Dat is: heelheid en eenheid met het Al.

De clou waar alles op aankomt is te weten wie of wat je werkelijk bent. De massa-mens kan gekenschetst worden als de onwetende mens. Als de massa-mens de *heersende* mens wordt, dan regeert de onwetendheid. Als blinden elkaar leiden vallen zij beiden in een diepe kuil. "De massa dringt naar voren", schijnt reeds de filosoof Hegel te hebben geprofeteerd. "Zonder een nieuwe geestelijke macht zal onze tijd, die een tijd van omwenteling is, een catastrofe teweegbrengen", zei Auguste Comte. "Ik zie de hoogtij van het nihilisme komen", zo proclameerde Nietzsche, en maakte in zekere zin tegelijk vrij baan voor de verwerkelijking ervan. De Spaanse filosoof Ortega Y Gasset stelde rond 1930: "Als de horden heer en meester blijven van Europa en als dit soort de beslissende macht houdt, dan zullen dertig jaren voldoende zijn om ons werelddeel weer terug te storten in barbarendom (...) wetenschappen en bekwaamheden zullen even gemakkelijk vervluchtigen als reeds zovele malen geheimen der techniek verloren zijn geraakt" [*La rebelión de las masas* – Ned: *De opstand der horden*, p.91] Hij stelt dat de moderne mens die alle dingen beheerst, daarmee nog geenszins meester is van zichzelf. Eerder het tegendeel is waar: de horde-mens "ziet weg noch richting temidden van zijn eigen overvloed. De huidige wereld, die meer middelen heeft dan ooit te voren, gaat, als de meest rampzalige wereld die er ooit geweest is, stuurloos stroomafwaarts." [p.82]. Hij spreekt van een "vreemdsoortige tweeslachtigheid, die bestaat uit een gevoel van overmacht en onzekerheid". Een betere typering van de tijdgeest kan ik me niet indenken. Hij maakt ons attent op de innerlijke overtuiging van de moderne mens van diens fabelachtige macht, en tegelijkertijd signaleert hij een afnemende levenskracht.

"Ieder leven, dat aan zichzelf is overgeleverd, is van zichzelf ontheven, het is leeg, het heeft geen taak. Daar het zich echter met iets moet vullen, beeldt het zich onbezonnen iets over zichzelf in, en geeft het zich over aan bezigheden die zonder wezenlijke grond of doel zijn. (...) Het egoïsme is een labyrint. Leven is naar iets henen gezonden worden, het is de gang naar een doel."
[*Opstand der horden*, p.186]

De massa-mens, de 'horde-mens', typeert hij als de vulgair soort mens (*vulgus* = volk) die het recht der vulgariteit, of de vulgariteit als recht, proclameert en aan anderen oplegt, en die zijn "knottende 'ideeën' heeft over alles wat er in het heelal gebeurt en moet gebeuren. Daardoor

heeft hij verleerd te luisteren.” [p.112] De nieuwe soort massa-mens accepteert geen waarheid die uittorent boven zijn eigen kleine zienswijze, en voedt zich met leuzen. “Wie niet is als ‘iedereen’, loopt gevaar terzijde geworpen te worden” [p.54] Bovendien, “de mens uit de grote hoop stelt zich geen eisen, maar is tevreden met zichzelf zoals hij is, en zelfs hoogst ingenomen met zichzelf” [p.103] “Zo vinden wij nu dus een massa (...) die in onderscheid met de vroegere massa’s volstrekt in zichzelf is gekeerd, niet in staat om zorg of aandacht te hebben, in het vaste geloof dat hij zichzelf genoeg is; in één woord dus: onleerzaam” [p.107] “Ik meen nu dat in deze geslotenheid van de ziel der gemiddelde lieden de opstand der massa’s ligt”, dat hij al bijna een eeuw geleden als een ontzagwekkend probleem zag opdoemen voor de mensheid. “De horde of massa is het geheel dergenen die geen eigen persoonlijke aard hebben (...) De horde is de gemiddelde mens. De menigte heeft zich plotseling zichtbaar gemaakt, zij heeft plaatsgenomen in de voornaamste zetels van de maatschappij (...) Alleen het koor heeft het woord, hoofdpersonen zijn er niet meer” [p.48-49] Inderdaad kunnen we ons verbaasd afvragen: waar is de uitmuntende mens vandaag de dag gebleven? En dan doel ik niet op de beste voetballer of snelste wielrenner. Wie meent dat Ortega Y Gasset pleit voor een retour naar een *ancien régime* van een reeds lang vervlogen aristocratie door afkomst en bloed heeft het mis. Juist in die afkomst *door geboorte* ziet hij de ondergang van de vroegere aristocratie. Wel had hij het nobele doel opgevat een eigen academie op te richten om zo de boel mogelijk te kunnen redden. Een doel dat inmiddels effectief getorpedeerd lijkt door de ‘*Young Global Leaders School*’ van Klaus Schwab, de ‘grote man’ van het WEF (*world economic forum*), alwaar het gros van de huidige politieke corifeën zijn gemodelleerd naar een heel ander gedachtegoed en als het ware een perfecte greep vormen uit de ruim voorradige horde-mens. Maar dit alles terzijde – hoe belangwekkend ook in een tijd van dictatuur van de massa en de onaantastbaarheid, zelfs ondenkbaarheid van iets *anders* dan de geheiligde democratie die in werkelijkheid allang een *demoncratie* is; een wangedrocht van zichzelf.

Voor een goed begrip van de massa-mens is het van belang onderscheid te maken tussen dom en dwaas. De ‘moderne’ (on)wetende mens is niet dom, maar dwaas. Hij weet bij tijd en wijlen zelfs heel veel en heeft niet zelden een universitaire titel. Waar het op aankomt, is of deze mens werkelijk zelfstandig denkt of niet. De massa-mens heeft nooit een werkelijk eigen of originele gedachte. De massa mens is inmiddels diep ingedrongen in de wetenschappelijke regionen en bezet zelfs heel wat leerstoelen aan de universiteiten, waarvan Marcel Messing reeds jaren roept dat deze verworpen zijn tot diversiteiten. Fragmentatie en eindeloze differentiatie met geen enkel zicht meer op het Ene (*unus* = één of het ene).

VAN MASSA-MENS NAAR TRANSHUMAN

Volgens filosoof Jos de Mul, hoogleraar wijsgerige antropologie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, is er, op enkele kleine kanttekeningen na aan het adres van futuroloog Ray Kurzweil of neuroloog Dick Swaab, in essentie geen vuiltje aan de lucht op de constructielijn richting de transhumane homosapiens 3.0. Tenslotte is de mens volgens hem ‘van nature kunstmatig’. [*Kunstmatig van natuur – onderweg naar de Homo sapiens 3.0*’, 2014] Een innerlijke tegenspraak in overtreffende trap die je van een filosoof niet direct zou verwachten en welke afkomstig is van de materialistisch-georiënteerde antropologie van Plessner [1975]. Juist het vermogen afstand te nemen tot zichzelf; de mogelijkheid tot zichzelf ‘ik’ te zeggen en zichzelf buiten zijn centrum te plaatsen, maakt het unieke van de mens uit, aldus Plessner. Hij noemt dit ‘excentrische positionaliteit’. Een filosoof als Gehlen gaat nog verder en ziet “het menselijk

bestaan als diens eigen prestatie". Je voelt al dat hier gemakkelijk een legitimering voor het transhumanisme in kan worden gevonden, waarbij de mens voor god mag spelen, aangezien "de mens fundamenteel onaf is"*4.

Ik meen dat deze redenatie niet alleen een brug te ver is, maar over nog al wat belangrijke zaken heen springt. Ook Heidegger ziet de mens als een 'Mängelwesen', een gebrekkig wezen, dat alleen kan bestaan "door zichzelf te maken". Deze ogenschijnlijke waarheid als *conditio humane* verhult echter dat de mens zichzelf niet geschapen heeft. En aangezien het een onwaarschijnlijke, zelfs innerlijke tegenspraak is, om te veronderstellen dat God gebrekkige wezens schept, keert men zich gemakshalve liever totaal af van iedere theologische gedachtegang. Het westerse denken wordt telkens gekenschetst door een fundamentele, doch mijns inziens in hoge mate kunstmatige kloof, tussen wetenschap en religie, tussen denken en geloof. Alsof de religieuze mens niet nadenkt, en de denkende mens niet, mogelijk tegen wil en dank, op een dieper nivo een homo religiosus is. Met name Darwin, Nietzsche en Marx hebben een enorme invloed gehad op het 'moderne' denken en staan a.h.w. garant voor de instandhouding van dit schisma. Het valt daarom niet mee om de onjuistheid en ongeldigheid van deze weerbarstige kloof aan te tonen.

Het uitgangspunt 'Mängelwesen' mag dan evident lijken: geen enkel dier bevindt zich in zo'n deplorabele staat als de behoeftige, hulpeloze mens – hiermee is zijn kunstmatigheid 'van nature' nog niet bewezen. Van nature wil zeggen 'in oorsprong'. De uitspraak dat de mens oorspronkelijk een zich van werktuigen bedienend wezen is, en daarmee 'van nature' een technologisch wezen, neemt als uitgangspunt onze huidige biologische staat; de mens wordt primair gezien als een fysiek wezen. Dit is de gemeenschappelijke deler van het existentialisme, nihilisme en evolutionisme. Zowel de aard als het 'toeval' waarmee dit 'Mängelwesen' het licht ziet zijn echter onvoldoende bevraagd. Nog afgezien van het feit dat hiermee op geen enkele wijze een legitimering wordt verschaft voor de 'evolutionaire sprong' van een zich van techniek-bedienende denkende mens, naar een technologisch gerobotiseerde 'mens', dat wil zeggen een in wezen zuiver *product* van techniek en aan wie als zodanig ieder zelfstandig denken is ontnomen*5. Overigens zijn de begrippen robot en mens enigszins verwant: zowel het Soemerische *lulu* (mens) als het Slavische *robot* betekenen beiden werker, slaaf. Toch betekent het Latijnse begrip 'mens' letterlijk geest, en stelt de Boeddha reeds in de allereerste soetra van de *Dhammapada* onomwonden dat alles "begint in de geest". Alles begint als gedachte. Daarom mag een gedachte ook niet als fundamenteel gescheiden van materie worden opgevat. Alle denken is scheppend-denken.

Het lijkt er dus veel op dat het westerse denken telkens gevangen zit in wat tot op de dag van vandaag een onoplosbaar schisma lijkt, nl. de tegenstelling geest-materie. Wanhopig vastklampend aan de materie wordt gezocht naar de missing link met de 'geest'; denken en bewustzijn. Veronderstellingen over het 'intelligente gen', het 'godsdeeltje' en meer van dergelijke, trachten vanuit een star materialistisch-deterministisch oogpunt tegen beter weten in een oplossing te vinden voor wat in feite een zelfgeschapen probleem is. De 'onzichtbaarheid' van denken en bewustzijn ten opzichte van een tastbare, concrete werkelijkheid, maken deze twee categorieën nog geenszins tot aparte werelden, waarbij naarstig en vergeefs gezocht wordt naar de ontbrekende overspringende 'vonk' tussen die twee. Een hardnekkig maar totaal versleten dualisme. Er is slechts één werkelijkheid, ondeelbaar, die noch materieel, noch zuiver immaterieel genoemd kan worden (Erwin Schrödinger). Dit is de grote bijdrage van de kwantumtheorie, die volgens kwantumfysicus Amit Goswami (*Creative Evolution – A physicist's*

Resolution between Darwinism and Intelligent Design, 2008) het godsbewijs allang geleverd heeft*⁶. Al het waarneembare, inclusief ons hoogsteigene 'Mängelwesen' is een neerslag (neerwaartse causatie) uit het bronveld of kwantumveld. Een veld van pure 'leegte', dat natuurlijk niet echt leeg is, maar eerder absolute volheid genoemd zou moeten worden. Taal is hier fundamenteel ontoereikend, want als konstruktie en één van de vele maaksels van het 'Mängelwesen' staat taal uiteindelijk machteloos tegenover de naakte, woordloze waarheid.

Toch dienen wij door te gaan met vragen en bevragen. Wat als de aanname van wat algemeen wordt aanvaard als de eerste, 'natuurlijke mens', helemaal niet de oorspronkelijke mens is? De esoterie – die ooit nog gold als de prinses der wetenschappen – noemt deze mens daarentegen de gevallen mens (Lucifer-mythe), waaraan de oorspronkelijke mens, de Adam-kadmon als androgyn geestelijk wezen voorafgaat. Een fantastisch-klinkende stelling die echter niet zomaar mag worden afgewimpeld als 'onwetenschappelijk', aangezien juist de oudste bronnen die we kennen hiervan, onafhankelijk, gewag maken. En dat veel hiervan in hoge mate in overeenstemming is met overleveringen uit het gedachtegoed van menig inheemse cultuur, zoals o.a. de Dogons uit N-Afrika, zou tot nadenken moeten stemmen. Het 'maaksel' mens heeft zichzelf niet gemaakt, zo leren ons o.m. het boek van Enoch en de Nag-Hammadi geschriften. Wellicht mag de verdrijving uit het 'paradijs' gezien worden als een val uit een hogere staat van (bewust)zijn waarvan de betekenis en omvang ons momenteel logischerwijs (nog) goeddeels ontgaat. Is het wellicht een trekje van de horde-mens, of moet ik zeggen: van de horde-wetenschap om de *verslaggeving* van een *oorspronkelijke, hele mens* als multi-dimensionaal, dus niet-stoffelijk wezen dat gezinszins van uiterlijke technologie afhankelijk was, slechts met hoongelach te willen ontvangen?

Zo wordt m.i. de vraag naar het plotse verschijnen van de historische homo sapiens onvoldoende serieus bevraagd. Een dergelijke 'toevallige' macro-mutatie is geheel in strijd met de idee van de *survival of the fittest*. Het dominerend materialistisch paradigma veronderstelt onverdroten de (nooit aangetroffen) Darwinistische *missing link* tussen de rechtop lopende Neanderthaler, Cro Magnon en Homo Erectus – wier verschijning goeddeels tegelijkertijd verliep – en hun verdwijning met het daaropvolgend plotse optreden van de homo sapiens. De theorie kan géén verklaring leveren voor soortvorming in de macro-evolutie: een evolutie die een groot aantal genetische mutaties vereist. De klassieke paleontologie zit vol dogma's en veronderstellingen zonder oprecht verklarende kracht. Zo tovert zij uit een klein stukje kaakbeen een complete *Lucy* tevoorschijn. Evolutiebioloog Stephen J. Gould ziet de mens als een schitterend 'ongeluk': een uiterst onwaarschijnlijke gebeurtenis, die desalniettemin werkelijkheid is geworden.

"Niet door een menselijke fout, een kosmische plan of een bewuste bedoeling, maar door een glorieus evolutionair toeval dat intelligent heet, zijn we de hoeders geworden van de continuïteit van het leven op aarde. We hebben niet om die rol gevraagd, maar we kunnen haar niet afwijzen. We mogen er niet goed op voorbereid zijn, maar we gaan ervoor!"
[Stephen J. Gould, 1985]

Voor de laatste, enigszins bravoureachtige zinswending van dit citaat, staat nogal in contrast met de idee van het optreden van de mens als een puur 'ongeluk'. Het gemak waarmee toeval aan het begrip intelligent wordt gepaard vormt eveneens een typisch staaltje hoe materialisten zichzelf een rad voor ogen draaien met behulp van een bloemrijk jargon vol tegenspraak. Waar wetenschap haar eigen grenzen nadert – en dat is vaker het geval dan we meestal vermoeden –

richt zij stevast drogbeelden op, niet minder welluidend dan die waarmee de Kerk haar hierin op nimmer uitputtende wijze voorafging.

Wie niet verbijsterd is bij het onvoorstelbare wonder van diens eigen bestaan... is ziende blind en horende doof. Me dunkt dat zelfs voor de meest verstokte materialist de mens toch nog altijd een fenomenaal mysterie is – een mysterie dat onmogelijk kan worden afgedaan met ‘toeval’, en dat wezenlijk buiten ieder beperkt wetenschappelijk waarnemingsveld ligt. Om die reden mag men stellen dat atheïsme onintelligent is*⁷.

Daarnaast moet worden opgemerkt dat het evolutionisme gekenmerkt wordt door niet slechts één missing link, maar tenminste 60.000 missing links in zich draagt. De theorie bevat meer gaten dan kaas en heeft het wetenschappelijke debat eerder achterop dan vooruit geholpen [Wilcock, *The Source Field Investigations*, 2013]. Zelfs Darwin was van mening dat zijn theorie eigenlijk een uiterst zwakke *hypotheese* was.

De mens, al wist ‘ie dan ook alles, maar die niet zich zelf kent, hij weet niets, hij begrijpt niets. Wie het *gnothi seauton* – ken uzelve – de aansporing bovenaan de ingang van het orakel van Delphi om tot kennis van het zelf, om tot inzicht in je eigen bestaan en wezen te komen, niet serieus neemt, maar zich daarentegen verliest in uiterlijke kennis, al ware het die van het hele heelal: hij wete niets. Dit is de horde-mens die van geen grotere waarheid dan die van zichzelf wil horen.

‘Jezus heeft gezegd:
Hij die het Al kent
als hij van zichzelf beroofd wordt
wordt hij van het Al beroofd.’
[logion 67, Thomas-evangelie]

Of in de woorden van de mysticus Erik van Ruysbeek: ‘Wie het al alleen maar kent, maar het al niet wordt tot in merg en daden, wie van het al niet volloopt, in wie het al niet handelt als hij handelt (...) die is de schrale schaal waarin geen vrucht meer zit. Vergeefs kent hij, al kende hij ook alles’.

DE VRUCHT IS ÍN HET ZAAD

Het is de opgaaf van de mens zich zelf te realiseren. Daar mogen we gelukkig zo lang over doen als we zelf willen, want het is geen geringe opgaaf. Doel van mens én mensheid is heel te worden. Niet door de wereld te veroveren (het ‘moderne’ – dat vale, vege woord dat zoals gezegd vooral duidt op ‘heersen’ over het afgedane verleden – begon met de *conquistadores*), maar door zichzelf te leren kennen en zodoende meester van zichzelf te worden. In essentie betekent dit, in tegenstelling tot de ‘sprong’ (ik zou eerder zeggen ‘val’) naar de transhumane homospiens 3.0, een werkelijke sprong uit de matrix, een sprong uit onze huidige gevallen staat van zijn, waarin de mens nog slechts een hulpbehoevend stoffelijk wezen is, schier eindeloos gevangen binnen een rad van geboorte, dood en wedergeboorte. En zelfs die waarheid, nl. die van reïncarnatie – welke allang door de empirische wetenschap bewezen is – is de meesten nog altijd onbekend! Het kostbare, schitterende wezen mens, waarvan wij allen de herinnering en de belofte onvernietigbaar in ons dragen, is ooit verdreven uit het paradijs, en wel in die mate dat zelfs iedere gedachte aan het paradijs hem veelal als zweverige utopie voorkomt.

Doch ik houd vol aan de *vrucht* van de mens – die nu nog enkel zaad is, mogelijkheid – als één met het Al. Het beste wetenschappelijke bewijs daarvan wordt geleverd door de meest uitmuntende mens, de Boeddha, of de Christus. In plaats van een geworpen Mängelwesen, gevangen in diens eigen excentrische positionaliteit, waarmee Plessner in wezen slechts de duale, gespleten mens omschrijft, is de mens niet zozeer onaf, maar een zaad dat kan ontkiemen en uitgroeien. Alles is reeds in het zaad aanwezig^{*8}. Natuurlijk: de mens leeft, beleeft en *beleeft zijn beleven* – dat laatste is uniek aan menszijn. Uitsluitend de mens bezit reflexiviteit. Maar juist deze relexiviteit biedt ons een uitweg terug naar verloren eenheid. Het is deze ongrondelijke en ondoorgrondelijke eenheid wat wij in werkelijkheid zijn, zo leerde ons al de meest reflexieve onder ons, de Boeddha. ‘Velen staan rond de put. Niemand staat in de put’, zoals wél een Boeddha. Ondergedompeld in het zijn zélf, aan alle excentrische positionaliteit ver voorbij. De mens is zowel in oorsprong als in bestemming een ware *homo universalis*, de *filius macrocosmi* of eenvoudigweg ‘kind van het heel-Al’.

NOTEN:

*1) Titel ontleend aan ‘*Die Stellung des Menschen im Kosmos*’ van Max Scheler uit 1928, die aan de mens een ‘Sonderstellung’ in de kosmos gaf. Terwijl Nietzsche in de geest een *tegenkracht* ten opzichte van het leven ziet, hetgeen iets verklaart over zijn *Übermensch* die redding moest bieden tegen het decadente, karakteriseert Scheler de geest juist positief als het *bijzondere* in de mens. Scheler is de eerste moderne filosoof die stelt dat het leven één is, dat volgens hem naar binnen toe gezien als psychisch, en naar buiten toe als lichamelijk wordt opgevat.

In 2021 schreef ik het enigzins gelijklopende artikel ‘*Terra Incognita & De Plek van de Mens*’ naar aanleiding van mijn tentoonstelling bij de Coppejans Gallery, Antwerpen, zie: <https://widoblokland.com/annotations-2020-2021/>

*2) Prometheus, ‘hij die vooruit denkt’, gaat in de mythe vergezeld van diens broer Epimetheus: ‘hij die achteraf schouwt’.

*3) *Evangelie van Thomas*, logion 74. Vgl. ook logion 113: ‘Maar zie, het Rijk van de Vader spreidt zich over de aarde, maar de mensen zien het niet.’

*4) “De mens, zo zouden we het ook kunnen uitdrukken, is van meet af aan een cyborg geweest.” (...) “Op basis van de [biologische] evolutie van het leven lijkt het naïef te veronderstellen dat de evolutie met de huidige mens zijn voltooiing zou hebben bereikt.” Hiermee lijkt de Mul een lans te willen breken voor de in zijn ogen onvermijdelijkheid van een transhumane nabije toekomst. Jos de Mul, ‘*Kunstmatig van natuur – onderweg naar de Homo sapiens 3.0*’, 2014, p.74-75.

*5) De computer die autonoom kan ‘denken’ is een idee-fix van informatie technologen met sterk antropomorfistische fantasiën. Er is nog nooit één radertje, chip of ‘nano-neuron’ gedetecteerd in het heelal dat zelfstandigheid, laat staan eigen denkvermogen bezit.

*6) “Kortom, de kwantumfysica introduceert goddelijk bewustzijn als het agens van neerwaartse causatie.” Amit Goswami, *Creative Evolution – A physicist’s Resolution between Darwinism and Intelligent Design*, 2008, p.37.

*7) Het lijkt erop dat nogal wat wetenschappers ietwat dwaze gevolgtrekkingen maken op basis van hun onderzoeksmateriaal die gezamenlijk hebben bijgedragen aan de ontkrachting van de mens als spiritueel wezen. Iemand volledig willen ontkrachten in diens – in wezen goddelijke essentie – is iemand geestelijk vékrachten. Ik zou zodoende de ietwat gedurfde conclusie willen trekken dat niet enkel geïnstitutionaliseerde religies, maar evenzeer de moderne wetenschappen veel hebben bijgedragen aan de verkrachting van het mens-zijn.

*8) Alles ligt in het zaad besloten; de volledige blauwdruk van de volgroeide boom is erin aanwezig. Daarom stelt de soefi-mysticus terecht: “de vrucht in het zaad”, en niet andersom, zoals de materialist meent. In die zin is ook de Bijbelse uitspraak uit Genesis dat de mens is geschapen “naar gods beeld en gelijkenis” hiermee sterk verwant. Naar *beeld en gelijkenis* wil niet zeggen ‘gelijk aan’, hetgeen op een vorm van blasfemie zou neerkomen. In al z’n huidige gebrekkigheid en onvolmaaktheid draagt de mens gods blauwdruk in zich. Zie ook: O.M. Aïvanhov, “*Vous êtes des dieux*” (*Gij zijt Goden*), 1997.

